

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KOZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél
íven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szerkesztési és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Református kollégiumok Debreczenben.

A Protestáns Szemle legutóbbi (5—6.) fü-
zete igazán gazdag és nagybecsű cikkei között is
méltán megragadja a figyelmet a legvégén kö-
zölt Levél a szerkesztőtől, mely „budai” alá-
írással van ellátva s bár a sárospataki kollégium
jövőjével foglalkozik, talán még inkább érdekli
a debreczeni tudományegyetemet és a debre-
czeni református kollégiumot.

A sárospataki kollégium akadémiai tan-
szakainak Miskolcra átteljesítése iránti indí-
ványt, mely e Levél irásának alkalmával szoi-
gált, a tiszáninneri egyházkerület közgyűlése
végleg levette napirendről, de azért bizonyára
még hosszú időn át fogja foglalkoztatni legjobb-
jainkat az a kérdés, hogy az ősi és nagyírú
kollégium akadémiai intézetei számára milyen
módon biztosítható a dicső múltnak megfelelő
fényes jövő s egyáltalán, hogy református egy-
házunknak a felső oktatás szolgálatára fordított
ereje — különösen a jogi szakoktatás reform-
jának esetleg nem kedvező rendelkezései után —
mily módozatok mellett lesz az egyház céljai
szerint legjobban gyümölcsöztethető.

Épen ezért nem hiába való munka a budai
Levelében írottakon egy kissé gondolkodni.

Budai is úgy látja, mint a tiszáninneri ke-
rület látta, hogy a pataki főiskola áthelyezése
eredménnyel nem biztat, ellenben úgy gondolja,
hogy a jogakadémiát át lehetne helyezni Debre-
czenbe. Ezt a tervet az ő maga szavaival kell
ismertetnünk.

„A pataki jogakadémia vagyonának felhasználá-
sával a debreczeni egyetemmel kapcsolatosan szer-
veznek egy „pataki kollégiumot”.

Ebben azok a debreczeni egyetemre járó joghall-
gatók kapnának ingyenes vagy kedvezményes ellá-
tást — és pedig a pataki jogakadémia fenntartótestüle-

tének adományából —, akik ezeket a kedvezménye-
ket otthon Patakon is kapnák. Amivel azt akarom
mondani, hogy a feltételeket a pataki akadémia fenn-
tartótestülete állapítaná meg. Ilyen módon elérnök
azt, hogy olesón tanulhataának, mert hiszen a vidéki
akadémiákra azért mennek az ifjak, mert ott köny-
nyebb a megélhetés, illetőleg azért maradtak el újab-
ban, mert nincs megélhetési alkalom...

Ugyanígy tehetnének, sőt kellene, hogy tegyenek
a szigeti és kecskeméti jogakadémiák
is, megalapítván Debreczenben a maguk kecskeméti,
illetőleg szigeti kollégiumát. Ez esetben a kollégi-
umok közt még a nemes verseny, de viszont a ne-
mes harátközés is kibontakozna róvalésen, mint az
angol collegeknél meg van.

Ha esetleg joghallgató nem akadna elég, — a ren-
delkezésre álló helyeket tanárjelölteknek is lehetne
adományozni s ez előmozdítaná középiskoláink re-
formátus szellemű tanárokkal való ellátásá-
nak lehetőségét. Amit annyiszor hallottam hangoz-
tatni, de eddig nem igen láttam, hogy tettek volna
az érdekében valami fontosabbat. H a c s a k D e b-
r e c z e n b e n n e m .

A szervezendő kollégiumban benne volnának az
illető akadémia jelenlegi tanárai is. Természetesen
megkapnák fizetésüket s az volna a kötelességük,
hogy a kollégium ifjait neveljék, tanítsák”.

A kollégiummal így áttelepített tanárookra
vonatkozóan is megvan budainak a maga egész-
séges gondolata: ezek úgy is egyetemi magán-
tanári képesítésűek, nyilván megkapnák tehát
a debreczeni egyetemtől is a jogot arra, hogy
mint magántanárok az egyetemen is előadások-
kat tartsanak, ami által az egyetem is erősöd-
nék, mert valóságos párhuzamos katedrák ál-
lanának fenn s az így magántanárkodók — ha
máskülönben arra valók — mennének át leg-
könnyebben tanszéküresedés alkalmával az
egyetemi tanszékekre. Egyelőre talán sok is
volna a kollégiumban a tanár, de amint a jelen-

legi tanerők helye megüresednék, azokat csak szükség szerint tölténék be, a felszabaduló özszegeket pedig felhasználnák a kollégium más-nemű szükségére.

Ime, a budai terve tehát minden jogos érdekre tekintettel volna s a megvalósításnak személyi nehézségei talán épen most volnának a legesekélyebbek, amikor református jogakadémiáinkon az időközben esetleg megüresedett tanszékeknek nem mindegyike van a háború vagy egyéb körülmények miatt betöltve s amikor arra is alapos kilátás lehet, hogy jogakadémiáink tanárai közül többen is nyerhetnek az államnál kathedrát, vagy más, képzettségüknek és állásuknak megfelelő hivatalt.

Az ifjúság nevelése szempontjából a gondolat ellen nem lehet semmiféle ellenvetést tenni. Mert hiszen az, hogy bizonyos körzeteknek a fiai részesüljenek hazafias, vallásos és az illető kollégium hagyományainak megfelelő szellemmel telt nevelésben, így is biztosítható volna. Legalább is olyan mértékben, mint a sárospataki kollégium akadémiai tanszakainak Miskolczra helyezésével.

A gondolat egyébiránt, amiről budai ír, nem egészen új, de ez nem von le semmit értékességéből. Hasonló tervet vázolt a kitűnő Nagy Károly a theologiai oktatás centralizálása irányában, mely szerint t. i. az egyházkerületek mindegyike állítana kathedrákat a debreczeni tudományegyetem theologiai fakultásán s maga csak a gyakorlati papképzéssel foglalkoznék. Itt Debreczenben meg részben meg is valósult a budai gondolata, nevezetesen a debreczeni tudományegyetem szervezésével egyidejűleg a debreczeni református kollégium azokat az anyagi erőket, melyeket addig az akadémiai tanszokok fenntartására fordított, az egyetemen tanuló ifjak nevelésével foglalkozó intézet céljaira destinálta. Az, ki a debreczeni kollégium e felsőoktatási intézetének tervét kidolgozta, még abban is közeljárt budaihoz, hogy a kollégium ez intézetének vezetését külön e célra meghagyott tanszékekre kívánta bízni, nevezetesen úgy gondolta, hogy maradjon meg mint kollégiumi tanszék egy theologiai, egy jogi és egy filozófiai katedra s ezek betöltői vezessék a kollégiumhoz tartozó egyetemi ifjúság életét. Ez a gondolat abból a tiszteletreméltó intencióból, hogy az ifjúság minél olcsóbb s minél jobb ellátására mennél nagyobb összeg maradjon rendelkezésre, mindjárt kezdetben elejtett ugyan, azonban magát a felsőoktatási intézetet létesíteni az egyházkerület vezetőinek bölcse-

sége is helyén valónak találta. Azóta sokszor hallottuk — csodálatosan, nemcsak kívül állóktól, de bár elvétve, egyházunkhoz tartozóktól is, hogy az egyetem mellett a kollégium ilyenén fenntartása torz gondolat s ebből az okból is nagy örömmel olvastuk a budai Levelét, mely nagyon is plausibilissé teszi a debreczeni kollégiumi felsőoktatási intézet, meg az egyetem közötti viszonyoknak lehető, helyes és református szempontból kívánatos voltát.

Mert ugyebár azt, amit budai javasol, hogy tudniillik a tiszáninneri egyházkerület a sárospataki kollégium jogakadémiájának megszűnésével létesítsen Debreczenben a tudományegyetem mellett olyan intézetet, melybe az egyetemen tanuló ifjakat a pataki kollégium főhatósága, vagy annak megbízottja veszi fel s részélti jótéteményekben, — lehet tartani helyesnek, vagy helytelennek, de senki sem találhatja lehetetlennek vagy torzalakulatnak, sem az egyetem békéjét vagy felekezeti ségtől mentes voltát veszélyeztetőnek. Hát ha ugyanezt a debreczeni kollégium főhatósága megtette, — miért kell egyes uraknak ilyennek találni? Talán azért, mert ez Debreczenben és nem Sárospatakon történt?

Sajnos, ebben az esetben is lehetett tapasztalni, hogy akiket egyházunk érdekének köteles szolgálata egybe kellene, hogy kapcsoljon, azokkal sem tudunk egyet érteni s kölcsönös vállvetett munkával nagy célok előmozdítására vállalkozni. Hát még ha aztán a szent particularismus érdeke is előtérbe lép, mint ahogy azt a budai terve maga után vonná.

Épen azért nem merjük még remélni sem, hogy ez a budai terve valaha határozásra jogosult tényezők előtt komoly tárgyalás alá kerüljön.

De még reménytelenül is kísérletet teszünk a gondolat valósággá érlelésének munkálására. A kérdésre még visszatérünk.

Tárca

Jelentés

Komáromi Csipkés György és Patai K. István síremlékeinek beszállításáról, valamint Patai K. István földi maradványainak kereséséről.

A Dobozi-temető rendezésével megbízott vegyes küldöttségnek a helyszínén tett szemléje alkalmával adott megbízás következtében a temető napnyugati szélső, nagy dombján heverő sarkophágokat, úgymint, a megnevezett domb tetejéről, vén kökénybokor mellől Komáromi Cs.

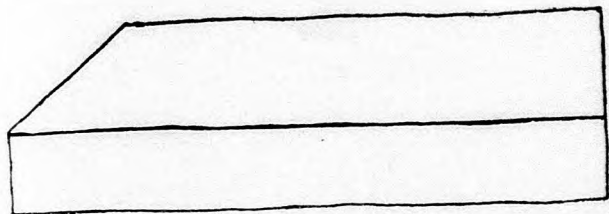
György és az internátusi épület felől, a domb omladozó széléről Patai K. István sírkövét Löffkovits Arthur muzeumigazgató május 19-én délután és 20-án reggel be szállította a muzeum udvarára és ott a közönség által észrevehető nyílt helyen, megtekinthető módon elhelyeztette.

I. A *Komáromi Cs. György* koporsó alakú, igen súlyos, gránitból faragott sírkövének feliratát már a Méliusz Péter sírját kereső ásatásról írt, 1907-ben nyomtatásban is megjelent ismertetés közölte.¹

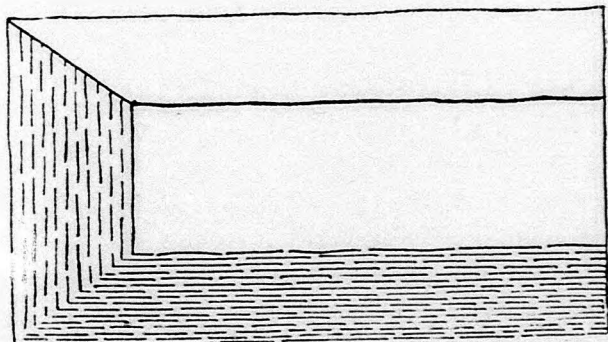
Mint hogy az igen kopott felíratnak a mostani gondosabb megtisztogatás után történt leolvasása nem egészen azonos sem az 1907. évi megfejtéssel, sem a Révész Imre által olvasott szöveggel,² szükséges, hogy a sírkő feliratát e helyen lehetőleg hű rajzzal bemutassam.

A sírkő 196 cm. hosszú, 106 cm. széles, 58 cm. magas; keresztmetszetében két dült oldalán függőlegesen lemeztett trapez alakú hatszög.

A sírkő oldalról nézve.

A sírkő felülről nézve.

A lejtős két oldal síkjára vésett széles és 135 mm. magas *antiqua* betűknek már csak alig fele ősmérhető fel tökéletes bizonyossággal. Azonban, mint a mellékelt rajz mutatja, ennyi is elegendő a felírat eredeti szövegének megállapításához.

A déli felírat.

¹ Zoltai: Jelentés Méliusz Péter sírja kereséséről. Ugyanez olvasható muzeumunk 1907. évi Jelentésében is.

² V. ö. Révész I.: Figyelmező. 1875. évf. 506. és köv. II.

Az északi felírat.

Szerintem a sírkő felirata rövidítésekkel a következő volt: a dél felőli oldalon:

GEORG C COMN. (=GEORGIVS C. COMARINVS)

Az észak felőli oldalon, magyarul:

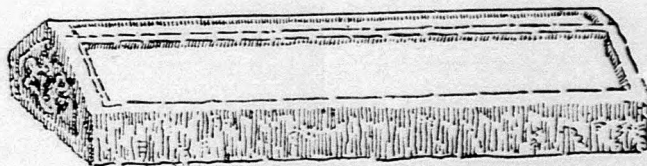
KOMAROMI GYÖ/RGY.

Az utolsó három betű, ha ugyan felvésték a síremlékre, csakis annak nyugoti végső lejtős lapján férhetett el.

Ez a rövid, csupán az elhunyt nevét tartalmazó felírat szigorúan megfelelt Komáromi György testamentumában kifejezett azon végső akaratának, hogy özvegye „Epitaphiumot ne csináltasson, hanem egy nagy követ hozasson reá . . . arra is bárha nevémet fel is, de egyéb titulusomat fel ne metszesse“.¹

II. *Patai K. István*² síremléke a hadi megfigyelő kórházzá alakított internátushoz vezető vasúti vágány lerakásakor a homokhegy útba eső szakaszának elhordása következtében került napfényre. Addig csakis Hunyadi Ferencnek 1783-ban tett följegyzéseiből tudunk létezéséről.³ Patai síremléke eléggé jó állapotban van; mégis itt-ott kopott felíratát még nem sikerült tökéletesen megfejtenem. Alakja ennek is a koporsót utánozza. Hossza 210, szélessége 82, magassága 45 cm. Anyaga mészkő.

A sírkő oldalról nézve.

¹ Komáromi György végrendelete. Századok. 1875. évf. 278. I Révész Imre szerint a felírat ennyi lehetett:

Georgius C. Comarinus
Quiescit hic in Domino.

Én pedig 1907-ben így olvastam:

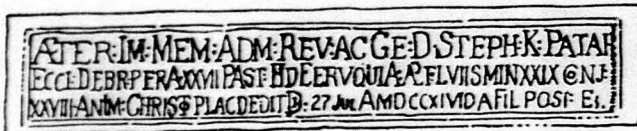
Georg(ius) C. Com(ari)n(us.)
Q(ui)es(cit) Comar(omi) Gyö(rgy.)

² Patai K. István Debreczen kevésbé hírneves papja volt. A debreczeni iskola törvényeinek 1671 március 6. és 1676 aug. 8. subscriberált. 1680–1681-ben a franekerai és leydeni akadémiában tanult. 1681-ben a debreczeni iskola contraseribája. Ismeretes néhány alkalmi üdvözlő verse s „Disputatio theologica de gemellis Isaacii“ c. Lugdunumban, 1680. megjelent, szathmáriaknak ajánlott munkája (Szabó K., R. M. K. III. 2. köt. 3030., 30. o., 3051., 3105., 3106.) Mielőtt 1684-ben debreczeni pappá hívták, egyik forrás szerint (Thuri E. Isk. történeti adattár II. 142. l.) deregnyői, másik forrás szerint (Bakóczy: a debr. koll. tanulói. Kézirat a kollégium. jevéltárában) kecskeméti tanár volt. Sírfelirata szerint 27, Bakóczy szerint 2) évig volt debreczeni pap, mert 1704-től fogva a tanács nem marasztotta meg s hivatal nélkül élt haláláig.

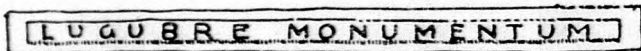
³ Jelentés Méliusz sírja kereséséről 6. l.

A felirat, a délre néző bemélyített sikon, három sorra osztva, latin-, az északi oldalon pedig négy sorra osztva, magyar nyelvű. Lehetőleg hű rajzát mellékelve mutatom be.

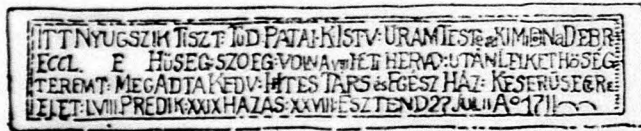
Déli felirat.

Felirat az ormon.

Északi felirat.

Folytatása következik.

Zoltai Lajos.

Egyház

Hol és hogyan munkálkodjanak a diakonisszák?

A Máté ev. 25. részében sorolja elő Idvezítőnk azokat a mezőket, melyeken az Atyának gyermekei munkálkodnak, milyen gazdag, milyen változatos munkatér! Testi-lelki erejének, hajlamainak megfelelőleg munkálkodhatik itt minden keresztyén. Ott van a testi-lelki éhséget és szomjúságot szenvedők megszámlálhatatlan sokasága. Mennyi ezek között azoknak a száma, akik nem akarnak, vagy nem tudnak elmenni arra a helyre ahol osztogatják az Úr szolgálai ama mennyei kenyeret s az örök élet vizét. Ki viszi el ezekhez? A lelkész nem teheti, legalább is a legtöbb helyen nem teheti, nem voltak rá képesek már az apostolok sem. Ezért kellett nekik már abban az időben a testi-lelki szegények fölkeresésére, gondozására beállítani a diakonusokat és diakonisszákat. Ime mily terjedelmes munkatér vár ma is itt a diakonisszákra, akiknek a százai a többi országok református egyházaiban már végzik is azt a munkát sok fáradsággal, de sok áldással is.

„Jövevény voltam és befogadtatok“ — mondja az Idvezítő —, „mezítelen voltam és megruháztatok.“ A faluról a városba özönlő s ezer veszélynek kitett leányokat is oltalmába veszi az Atyának egyháza a diakonisszák által vezetett megfelelő intézetekben. Mennyi szülő áldja ezeket a helyeket, hol szeretettel fogadják be helyet kereső leányaikat s gondozzák azután is, mikor elhagyják az oltalmat nyújtó födelet. Mikor lesz a

a mi hazánkban annyi diakonissza, hogy a szorongó szívű anyáknak is segítségére siethet az Úr gyülekezete? Munkálkodnak diakonisszák a szegény elhagyatott, ruhátlan, éhező árvákat befogadó árva- és szeretetházakban. Mert nem elég ezeknek meleg hajlékot, meleg ruhát, puha kenyeret adni, de ennél még nagyobb szükségök van meleg szeretetre és az életbe lépéskor élő hitre, melyet magával vigyen szent örökségül, hogy vezérelje, óvja, megsegítse!

Kötelességül írja elő az Úr a betegek gondozását is. Ezen a téren nyílik aztán bőséges alkalom, hogy a diakonissza hite, szeretete érvényesüljön, s munkája által az isteni irgalom megdicsőüljön. Itt van alkalom reá, hogy a szenvedés nyitotta ajtón át bevigye a lélekbe Istennek országát minden vigasztalásával, minden áldásával, a halált is legyőző örökéletével.

Ha az Úr követőinek kötelessége elmenni a szegény foglyokhoz is, hogy hiányozhatnának innen a diakonisszák? Ott is látjuk őket a rossz útra tért leányok javításától kezdve egész a börtönök szerencsétlen lakóiig.

Isten gyermekeinek a földadata azonban nemcsak a baj enyhítése, hanem annak megelőzése s a jó terjesztése, Isten országának kiszélesítése. Épen azért a diakonisszák lelki-testi erejüknek, képzettségüknek megfelelőleg, amellett, hogy ápolják a szegény lelki-testi betegeket, epileptikusokat, fölkeresik az iszákosokat, munkálkodnak a bölcödékben, gyermekkertekben, óvodákban, a legkülönbözőbb fokú és irányú iskolákban, sőt a pogány misszió terén is.

Sok szülő tépelődik azon a kérdésen, hogy biztosítsa leánya jövőjét? Számtalan tanult, művelt leány van, aki nem jut kenyérhez. Neveljék a szülők úgy, hogy gyönyörűséget találjanak az Úrnak való szolgálatban, legyenek diakonisszák. Így biztosítva lesz a jövő, megtalálja mindenki az erejének, képzettségének megfelelő munkatérét. Munkatérét és nem édes semmittevést, mert a Megváltó munkásokat keres és hív az ő szőlejébe. De az üres álmodozásnak, semmit érő, sőt káros érzégsnek a leghatározottabban ellene mond már magának a kálvinizmusnak a szelleme is. Ez az egyház sohasem nevelte tagjait álmodozásra, érzégsre, hanem tetteknek véghezvitelére. És ha volt kor, amelyben öntudatos és célirányos munkára és munkásokra volt szükség a Krisztusnak az anyaszentegyházban, hát akkor a mi napjaink első sorban tartoznak azok közé. Miért ért el a reformáció s maga Kálvin is annyi akadály, annyi ellenség közepett oly csodálatos eredményt? Azért, mert komolyan vette, a mindennapi életbe bevitte, ott megvalósította a Krisztus evangéliomát. Hogy a bűn ellen való küzdelem, a szeretet gyakorlása, az emberi lélek újjászületése nem üres beszéd, ékes szónoklás, hanem komoly cél, azt tetteikkel igazolták.

Ime a legfölségesebb, legnemesebb munkatér, itt a példa a munkálkodásra, álljanak hát elő a tetterre kész munkások is! A Krisztus hív, a példa int, az egyház

kitárja kapuit, de indít-e tettekre a lélek? Vagy kálvi nistaságunk üres beszéd, mely elhervad, mint gyenge virág, nem tudván mélyre bocsátani hitének gyökereit az evangéliom talajába?

Én hiszem, hogy ha egyszer tudatára jutunk annak a magasztos föladatnak, melynek nemesak hirdetésére, hanem megvalósítására a mi egyházunkat hívta el az Úr, ha az a sok magasztos elv egyszer tetté válik, ha azok a munkaterek nem állanak védtelenül ellenségeink szabad zsákmányául kiszolgáltatva, hanem ott a munkásaink buzgólkodnak, plántálnak, öntöznek a vezérek utmutatása szerint, akkor fogjuk belátni, mennyi bajtól, veszteségtől mentettük volna meg magunkat, hogy megerősödhattünk volna, ha követve Kálvin példáját nagyobb igyekezettel vittük volna be az evangéliom magasztos tanát a mindennapi élet munkatereire is.

Neveljünk, toborozzunk hát hívó, kitartó, tettekről kész munkásokat. Ezek kiképzésére már megvan az alkalom a diakonissza intézetekben, van munka is, bármily nagy lesz a kiképzettek száma, csak az a kérdés komolyan keressük-e hát a munkát?

M.

Közélet

Akikre senki sem gondol!...

A legutóbbi egyházkerületi közgyűlés — több egyházmegye felterjesztése alapján, — foglalkozott a lelkész-özvegyek és árvák nehéz helyzetével és sürgős intézkedést kíván olyan irányban, hogy e terhes időben a csekély nyugdíjösszegeket felemeljék s ez által pótolják a semmivé zsugorodott nyugdíjacskákat, enyhíthessék a kegyetlenné vált élet terhét és könnyítsék a legelhagyottabb özvegyek és árvák kínos aggodalmait.

Hát ennél becsületesebb, humánusabb gondolkozást alig mutat fel a — sok életre való eszmét felvető és értékes határozatokat hozott — egész közgyűlés menete.

Mert felvenni az egyház közhivatalnokai elmaradottainak ügyét; istápolni, segíteni azokat, kikre nézve minden elmúlt, minden megszűnt a védő és kereső férj és apa koporsójának lezárásával; — valóban az élő keresztyén szeretet legelső, legszebb megnyilatkozása. Arany lapja a magyar református egyház szívet kérő és lelket kereső közgondolkodásának.

És amikor más, nehéz sorssal küzdő testvérek is kicsordult gyönyörűség könnyen keresztül megelégedett örömmel néznek e magasztos cselekedet megszületésére, bizó reménységgel várva önsorsuk javulását is: engedjék meg, hogy egy hasonlóan szomorú mező felé is irányítsam az élő keresztyén szeretet és megemlékezés melegét.

Onnan, — a szomorú mező bolyongó vándorai seregeből int felénk az Úr és mondja a megmozdult lelkeknek: „Más juhaim is vannak nekem“...

Irgalmat, gondoskodó figyelmet kérünk azon nyugdíjazott református tanítók és tanító özvegyek, árvák részére, kik máról holnapra változó viszonyok, politikai közgondolkodás miatt, — önhibájukon kívül — nagy csalódásra ébredtek, nyugdíjaztatásukban pótolhatatlan anyagi veszteséget szenvedtek, csak azért, mert *kántortanítók* valának.

A kántori fizetés — mert nem volt díjlevél szerint külön javadalomnak feltüntetve — teljesen tanítói fizetésnek vétetvén a tanítói javadalommal egyben, annak idején még a fizetésekiegészítéstől is elestek, nyugdíjazás alkalmával pedig a kántori fizetés kikapcsolatván a tanítói javadalomból: ez összeg nem képezett nyugdíjigény alapot és erre az államkormány nem utalt ki nyugdíjösszeget.

Még ez a kikapesolás sem történt egyenlő mérték szerint. Kántori fizetésre esetenként leszámítottak a tanítói összfizetésből — 400-tól 600, esetleg 700 koronát is és ez alapon a szerencsétlen nyugdíjazott kibeszélhetetlen anyagi károsodást szenvedett.

Ezen kategóriába estek pedig az 1900-tól 1908-ig, sőt esetenként 1913-ig nyugdíjazott kántortanítók, kik mérhetetlen fájdalommal és keserőséggel érzik a kegyetlen törvény szigorú alkalmazását és szintén érthető keserőséggel gondolnak hűséges kántori szolgálatuknak ilyen módon való „megjutalmazására“.

Példával mutatok a szomorú állapotra. Egy 40 évet szolgált kántortanító, kinek mondjuk kántortanítói fizetése 1906-ban korpótlékkal is 1400 koronát tett ki, — egészségi okok miatt — nyugdíjaztatván, csak 1100 vagy 1000 korona után nyert törvényes nyugdíjat, mert az élvezett fizetésből 300—400 koronát kántori illetményként kihasítottak, ez összeg a nyugdíj igény alaphoz nem számított.

Ennél azonban szomorúbb esetek is vannak.

Kihez, — hova forduljanak ezek a szerencsétlenek, hiszen nem igen gondol velök senki?!

Az államhoz hiába fordultak, hasztalan kérelmeznek, feliratoznak, mert a rosszul megalkotott és még kegyetlenebbül magyarázott törvényre mutat a magas kormány s elutasít minden e nemű kérelmet, legfeljebb a tényleges igazság megállapításaként mondja ki esetenként, hogy: örömmel venné tudomásul, ha az így elmaradt összeget kiegészítenék az illetékes iskolafenntartók.

Az egyházhoz eleddig nem jöttek a csalódott kántortanítók, hiszen az annyiszor hangoztatott és sok részben ismert „szegénységünk“ visszatartotta minden ily nemű kérelmezéstől, gondolván, hogy egyszer majd csak gondol rájuk is az egyetemes egyház.

A nyomasztó életteher azonban az erős vállakat is roskasztja ma s félre kell tenni minden tekintetet és segítségért, elismerésért kell zörgetni ott, hol ezt joggal és reménykedéssel tehetik ők, kikre még eddig senki sem gondolt.

Kézen fekvő dolog, hogy az 1900-tól 1908-ig

nyugdíjazott és megkárosított kántortanítók s ezek özvegyei, — minden más forumon elutasítván, — csak az egyháztól várhatják méltányos kárpótlásukat, és illendő segélyezésüket, hiszen az egyház szolgálatában jutottak oda, hogy a kegyetlen és az időben rosszul alkotott és magyarázott törvény alapján elűtettek jogos és törvényes nyugdíjigényüktől és büntetéssel sújtották őket azért a hűséges egyházi szolgálatért, amelyért méltó jutalmat érdemeltek volna.

Fordítsa azért figyelmét ezekre is az egyetemes egyház, akikre senki sem gondol és akik — ebben a nehéz időben, — bizó reménykedéssel várnak kárpótlást és édes örömmel hallják az Úr elhangzott szóját: „Más juhaim is vannak én nekem!“...

Sinka Lajos.

Tudomány

A Didache a sákramentomokról.

A Didache, ez az első század végéről származó őskeresztyén irat őseredeti alakban tárja elénk a sákramentomok lényegét, jelentőségét és kiszolgáltatási módját. Szerinte egészen evangéliomi alapon csakis két újszövetségi sákramentom van, úgymint a keresztség és az úrvacsora. Az előbbi a keresztyén gyülekezet kebelébe való felvétel jele és biztosítéka, az utóbbi a Krisztus váltságáhalálára emlékeztető hálaadási cselekmény.

a) *βάπτισμα*] Minthogy a keresztyénség ős korában még rendszerint teljes korúakat vettek föl az egyház tagjai közé, ennek folytán a felvételi feltételt és eljárást szintén ezekre való tekintettel állapították meg. Innen van az, hogy az újszövetségi kánonírók a megkereszteltokről úgy szólnak, mint nagykorú egyénekről, akik a keresztség által a Krisztussal együtt eltemették a halálba és vele együtt feltámadtak az új életre. Mindamellert ez a felfogás nem zárja ki a gyermekkeresztség jogosultságát, amennyiben a hívő keresztyén családok gyermekeit a hitetlenektől éppen a keresztségben való részesítés által kell megkülönböztetni, minthogy az apostolok is a hívökké lett szüléket egész háznépökkel keresztelték meg [ACs 10₄₈ 16₃₃ 1 Kor 1₁₆]; már pedig a háznép rendszeren idősebbekből és gyermekekből szokott állani és a kisdetek a háznépbeliek közül nincsenek kirekesztve.¹ Tény azonban, hogy a Didache nem ismeri a gyermekkeresztség gyakorlatát, sem a keresztségi hitvallást, mivel akkor még az előzetes hittani és erkölcsi oktatásban részesült tagokat oly módon vették föl a hívők társaságába, hogy őket folyóvízbe, vagy ha erre nem volt mód, akkor friss állóvízbe, vagy langyos vízbe merítették be, vagy pedig, ha akár éghajlati, akár betegségi, vagy más hasonló okok miatt kívánatosnak mutatkozott, egyszerűen a fejét öntötték le, vagy hin-

tették meg háromszor vízzel az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében. A bemerítés, illetőleg leöntés, vagy meghintés előtt úgy a kereszstelő, mint a megkeresztelt egyén böjtölt, ez utóbbi egy vagy két napig. Ez egészen új dolog, amiről az újszövetségben és az apostoli gyakorlatban nincs szó. Jézus ugyanis a bemerítés után böjtölt [Mt 4₂] s hihetőleg ezt magyarázták felre az ős hívők. Egyébiránt a bemerítők böjtölési szokását csakhamar ki is küszöbölték, majd a bemerítettek böjtölését is lassanként a múlt emlékei közé sorozták. Új dolog továbbá az, hogy a bemerítést bármely gyülekezeti tag végezhetette, csakis később, Ignatius [Smyrn 8] korlátozta a bemerítés jogát a püspökre, megengedvén azt, hogy más egyén is bemerithessen, de csakis a püspök felhatalmazása alapján, vagy az ő jelenlétében. Nyilvánvaló még az, hogy a Didache korában a keresztség sákramentomának lényege a trinitas nevének hangoztatásában és a víz használatában, de nem egyszersmind az abba való alámerítésben határozódott.¹ Teljességgel nem alkalmazták, sőt nem is ismerték az exorcismust, sem az abrenunciatiót, sem az olaj, só és ilyesmi használatát a keresztségnél, amely rituális külsőségek a második és következő század folyamán csúsztak be a keresztségi szertartásba.

b) *εὐχαριστία*.] A Didacheban olvasható urvacso-rai liturgia-töredék [9—10 v. ö. 14], az újszövetségi vonatkozások után, minden enemű ránk szállott őskori szabálynál régiebb eredetű. Ekkor még a hívők a szeretetvendégséget és az úrvacsorát kapcsolatos, de nem egységes cselekménynek tekintették, közös néven hálaadásnak — *εὐχαριστία* — nevezték s minden vasárnapon megtartották, mint egy ugyanazon családnak a lélek és szeretet egységében összekapcsolt tagjai. Bár az agapéra nézve már a Pál apostol korában is fordultak elő visszaélések [1 Kor 11], mindamellert az ő irányítására és hatása következtében még a Didache idején tisztas rendben tartották meg az együttes hálaadási jellegű összejövetelt. Jézusnak tanítványaival elköltött utolsó vacsorája mintájára rendezték az apostoli korban azeucharistikus istentiszteletet, amelynek legrégebb nyomait és módját a Didache őrizte meg számunkra.

E szerint a vasárnapi eucharisticus összejövetel következőleg folyt le: A megfelelő istentisztelettel egyidejűleg hálát mondott a gyülekezet egyrésztől (α) a pohárra vonatkozólag a Dávid ama szent szőlőtőjéért, azaz a Dávid fia Jézus által alapított anyaszentegyházért, mint az Úr szőlőkertjéért, másrésztől (β) a kenyérré vonatkozólag amaz életért és megismerésért, melyet Isten a Jézus Krisztusban tett nyilvánvalóvá az emberiség számára, egyszersmind esedeztek a mennyeknek országa tökéletes megvalósulásáért [9₂₋₄]. Ez a könyörgés csupán az úrvacsorázást megelőző agapéra, de nem egyúttal az úrvacsorára is vonatkozott, amit mutat az,

¹ Schaff, The oldest Church Manual called the Teaching of the XII apostles. New-York 1885. p. 29—57.

¹ Erdős, Heidelbergi Káté III. kiadás 1914. 74. kérdés.

hogy itt, t. i. az agapénál, először a kehely áldásért és azután a kenyérért adtak hálát, éppenúgy, mint ahogy Jézus, az úrvacsora sákramentomának szereztetése előtt, a tanítványokkal elköltött utolsó páskavendégség alkalmával, őshéber szokás szerint, előbb a poharat nyújtotta oda a tanítványoknak [Lk 22:17k], megemlékezvén a szőlőtökének gyümölcséről és országának eljövételéről, amit itten a didachebeli könyörgés teljes hűséggel visszhangoz. És így a keresztyén agape tulajdonképpen a Jézus és tanítványai utolsó együttes páskavacsorájára emlékeztető testvéries, közös étkezés volt, ami aztán az Úr emez utolsó páskaétkezésekor szerzett úrvacsorában magasztosult fel sákramentommá. Az agapéhoz a vagyonsabb gyülekezeti tagok kész örömet és tiszta szívvel ajánlották fel az eledelt és italt, biznyságául annak, hogy a Jézusban hívőknek mindenük közös vala [ACs 2:44-46]. Ebben a szeretetvendégségben azonban éppenúgy, mint a vele kapcsolatos úrvacsorázásban csakis a megkeresztelkedett tagok vehetnek részt, mert megmondotta az Úr: „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek“. [9. v. ö. Mt 7.].

Az agape befejezése után, *μετὰ δὲ τὸ ἐμπληροῦναι* [10i] következett az úrvacsora sákramentomában való részvétel az ezen célra megállapított didachebeli liturgia szerint. A gyülekezet ugyanis a sákramentomnak megfelelőleg hálát adott elsőben az evangéliom, a hit és halhatatlanság adományaiért, melyeket a mennyei Atya az Ő Fia Jézus által ajándékozott a hívőknek [10z], mint szintén továbbá egyrésztől α) a kenyérré vonatkoztatással ama lelki eledelért, másrésztől β) a pohárra utalólag amaz italért és örökéletért, melyet Isten a Jézus által kegyelemből nyújtott az emberiségnek [10s]. Könyörögtek egyszersmind az egyházért, ennek fennmaradásáért és tökéletességre jutásáért, magasztalván a sákramentomban híveihez közelgő Krisztust; majd hangzott a bűnbánatra és a szent jegyek elvételére hivatató szöveg („Aki szent, [t. i. már megkeresztelkedett], járuljon ide; de ha nem az, akkor térjen meg. Jó az Úr. Ámen“) és ezután kiki részesült az Úr vacsorája sákramentomának jegyeiben, vevén először a kenyeret, utána a pohárba kitöltött bort.

Ennél a lehető legegyszerűbb módon történt úrvacsorázásnál szemünkbe ötlik három mozzanat! Fel tűnő először az, hogy a szereztetési igék felolvasását, vagy elmondását teljesen mellőzték; bizonyára nem csupán a liturgia rövidítése okáért, hanem azért, mivel azokat a hívők a katechesis révén már jól tudták és az ismétlés felesleges volt volna. Figyelemre méltó továbbá, hogy az úrvacsorai célra szánt kenyér és bor különleges megáldásáról, vagy könyörgés kapcsán való megszenteléséről itt nincs szó; ezenkívül sem a bűnbánatra szólítással, sem a szent jegyekben való részesüléshez hivatással kapcsolatosan nem intéztek kérdést vagy kérdéseket az úrvacsorázó hívőkhöz. Teljesen elegendőnek tartották, hogy a sákramentomi két elemre általá-

nosságban vonatkozatható hálaadó imádság után nyomban hozzálassanak az úrvacsorázáshoz. Érdekes az is, hogy a kiosztás módjáról a szabályzat hallgat, csakis azt tudjuk meg belőle, hogy az eucharistia befejezéséül a püspökök, illetőleg a velők azonos hivatású és alkalmas presbiterek által mondott liturgiai hálaadó imádság után még, a gyülekezet prófétái szabadon imádkozhattak, amennyit és ameddig helyénvalónak gondoltak. Végül jelentős tanulság az, hogy ekkor még az úrvacsorát, minden titokzatos és homályos dogmai képzetek és emberi pótlások kizárásával, egyszerűen és tisztán a Krisztus váltságáért emlékeztető hálaáldozati sákramentomnak vallotta a hívők köztudata. A didachebeli legősibb úrvacsorai liturgiai imádság pedig minden idevonatkozó alap gondolatot és lényeges tételt tömören, közérthetően és gyakorlati szempontból tekintve, valósággal mintaszerűen tar elénk és egyszerű, de remek szerkezete teljesen az apostoli szellem és hatás közelségére vall.

Annyi bizonyos, hogy amikor még a szeretetvendégséget és az úrvacsorát *εὐχαριστία* közös néven nevezték, egymással kapcsolatosan tartották és általában a sákramentomok őseredeti fogalmát, mívoltát és rendeltetését különféle célzatos találmányok hozzátoldásával titokzatos egyházi szertartássá el nem fordították: akkor, tehát az apostoli korszak végén keletkezett a Didache, mely az őskeresztyén irodalom kiválóan értékes emléke.

Erdős Károly.

Irodalmi szemle

A Magyar Figyelő legutóbbi számában különösen megragadja a figyelmet Réz Mihály tanulmánya Bismarck politikai világnézetéről, — Szittyá Emil érdekes adatai a különböző népek körében tapasztalható békemozgalomokról, Rubinyi Mózes emlékezése Sebők Zsigmond és Mikszáth Kálmán közötti kapcsolatáról. Az egész füzet, mint rendesen, igen értékes és minden részében elolvasásra méltó.

Háborús idők imádságos könyve. Hadbavonult katonák és azok családtagjai részére. Írta: Szolnok Gerzson, hajduböszörményi református lelkész. Debrecen, Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala 1916. Kis 8° r. 176 l., 9-ik bővített kiadás. Ára kötve 1 korona 20 fill. Ezt a esinos bekötött kis imádságos könyvecskét az alkalom és a szükség hozta létre. A háborús alkalom és a hívek lelki szüksége. Böven teremnek most az efféle irodalmi termékek, szinte nem győzünk annyit adni, amennyi küzdő, vagy beteg katonáinknak és itthon epekedő családtagjainak kellene. Minden ilyenmű imádságos füzetet, vagy könyvecskét tehát örömmel fogadnak, főként, ha azok a célnak megfelelőek. A Szolnok imádságait általában véve megfelelőeknek látjuk. Neki külön-

ben is jó neve van irodalmunkban. Imádságait sokfelé használják lelkészeink a templomban és temetéseknel. Ezúttal a nép számára írt imádságokat, melyek, hogy sikerültek, igazolja az a közkedveltség is, mely lehetővé tette, hogy rövid idő alatt a 9-ik kiadást megérje. Hangulatosak, változatosak és a háborús érzéseket alkalmas módon juttatják kifejezésre. Könyvében a legkülönbözőbb alkalmakra lehet találni imádságokat. A hétköznapi és vasárnapi imádságok mellett vannak benne nagy számmal a harcoló hősök, sebesült, vagy beteg katonák hozzátartozói számára valók is. Annak feltüntetésére, hogy a szerző minden helyzetben lévő embernek gyekszik alkalmás imádságot adni a szájába, felsoroljuk csak a családtagok imádságát, szülének gyermekéért, egyetlen gyermekéért, özvegy anyának fiáért, apának, vagy anyának sebesült fia felgyógyulásáért, az unokáért, feleségnek férjéért, hadifogságra jutott férjéért, eltűnt férjéért, szülének eltűnt gyermekéért, gyermeknek atyjáért, testvérnek testvérjéért, menyaszonyinak völegényéért, meghalt hős özvegyének, árvájának, szüleinek, menyaszonyjának, barátjának imái, győzelmes esata után, ellenség legyőzéséért, tisztességes békéért való imádság. A 9-ik kiadás még a következő — az időközben szükségessé vált újabb imádságokkal bővítve jelent meg: Hadbavonult imája szülők halálakor, Hadbavonult imája felesége halálakor, Hadbavonult imája gyermeke halálakor, Hadifogságból visszajött imája, Szüle imádsága idegen földön fia sírjánál, Szüle imádsága mikor fia hazahozott holttestét itthon eltemeti, Szüle imádsága mikor mindenik fiát elvesztette, Feleség imádsága idegen földön férje sírjánál, Feleség imádsága mikor férje hazahozott holttestét itthon eltemetik. Ezen új imádságok is méltók szerző eddigi megszerzett hírnevéhez. A könyv végén alkalmas zsoltár és dícséretversek is vannak. Ajánljuk.

Különfélék

A nyár.

A természet organismusának három lélekzetvételeire keletkezik, tart és tűnik tova. Minden napja, órája, sőt percenete is, azonos változásokat újít föl eleitől fogva s mégis vajh kicsoda tudná pontosan előre csak egyetlenegy szempillantásnyi folyamatának jeleit és eseményeit is kiszámítani? Valami titokzatos lepel takarja el a véges emberi értelem elől a végtelenség csodás voltát s mennél feljebb repülünk, annál inkább szédülünk, magasságán a lét ormainak. Am a halandóknak nem is adatott meg a természetfeletti csodás világ ismerete, csupán sejtélem, vágy és reménykedés a mi osztályrészünk, amíglen vándorlunk e földtekén. Mindazonáltal a kegyelem napja reánk sugárzó fényinél mindenről teljes

bizonyosságot nyerünk, ami ideig és örökké való boldogságunkra szükséges.

Ezt igazolja részint megdöbbentő, részint vigasztaló példákkal ez a mostani nyár is. Az izzasztó hőség, a tűz lángjánál is pusztítóbb harcok színterein eláradott vérözön, a siralmak éjszakái porig aláznak, lesújtanak minden érző kebelt; viszont az aratók kezébe, ölébe s csűrőbe szálló áldás és a nyári tenyészlet megérésének reménykedő bizodalommal szemlélése fölemel, buzdít és bátorít minden lelket, amelynek van tudata, tapasztalata és ámene, szóval hite az Isten ígéreteiről és kegyelméről. Ez a hit pedig azt tudja, hogy miglen a föld lészen, vetés és aratás, nyár és tél meg nem szűnnek. Ez a hit azt vallja, hogy ami mostani nyarunk minden átka, csapása, borzadalma, utálatossága és gyásza a bűn bűnhődése, viszont ami reménykedésünk, vigasztalódásunk, bizodalomunk még megvan, ami áldást, gyümölcsöt, termést a föld révén nyerünk, amikért és akikért szünetlenül annyit sóhajtozunk, vívódunk, imádkozunk — mind-mind egytől-egyig kegyelem és ajándék.

Világok Ura! Amielőtt elmúlnék az aratás és bevégeződnek a nyár, láttasd meg rajtunk szabáditásodnak kegyelmét és közöld velünk békességednek ajándékát.

○

Péter András. Megilletődve és tisztelettel jegyzi fel ezt a nevet a magyar református egyház fejedelmi alapítói közé. A boldogult szeghalmi nagybirtokos a debreczeni református főgimnáziumban tanult a Géresi Kálmán gradusában. Édes atyjától örökölt szép vagyonát éles eszével, rendkívüli tetterejével megsokszorozta. A szeghalmi egyháznak négy évtizeden át presbitere, a Magyar Történelmi Társulatnak alapító tagja volt. Balatonfüred község, ahova négy évtizeden át minden nyáron ellátogatott, ott tett alapítványáért díszpolgárrá választotta. Mint gyermektelen ember már életében is jelentékeny alapítványokat tett a szeghalmi egyházban, amelyek közül kiemeljük a boldogult szülei emlékére tett 2. református templomalapítványt, amelynek alapítólevele bepillantást enged az ő fennkölt lelkébe. 1907-ben vitte be borítékba zárt végrendeletét az akkori szeghalmi lelkipásztor Csánki Benjámint lakására azzal a kéréssel, hogy az ép akkor megtartandó presbiteri gyűlésen napirend előtt felkérhesse a presbiteriumot végrendeletének megőrzésére, amit a presbiterium teljesített. 1916 július 3-án, 77 éves korában történt halála után a végrendelet felbontatván, kitűnt, hogy általános örökösévé a szeghalmi református egyházat tette, minek következtében az egyház 1½—2 millió korona értékű vagyonhoz jutott. Ezt a vagyont arra a célra hagyta az egyháznak, „hogy ezen összeget tőkésítse mindaddig, míg tőkésített kamataival oly összegre emelkedik, hogy ezen összeg ele-

gendő lesz egy gimnázium felállítására". E végrendelet a boldogult erényeit egy nagy tettben együtt és egyszerre mutatja fel s csodálásra és követésre hív. Az ő élete és jelleme azonban nagy szeretetre méltó is volt. Annak idejében bővebben és érdemeinek megfelelően ismertetni fogjuk azt. Most, amikor az európai kultúra alkotásai közül annyi omlik össze: jól esik rámutatni magyar fajunk és egyházunk alkotó erejének ez újabb diadalára.

Dóczy Imre középiskolai felügyelőnk, a sárospataki iskola volt növendéke, a sárospataki főiskola felvirágoztatásának s közelebről az internátus fölépítésének céljára 200 K adományt küldött. Az elévülhetetlen hálaérzetnek és fennkölt léleknek eme szép megnyilatkozását méltó elismeréssel örökítjük meg.

Harsányi Pál gyomai lelkész, aki mint táborigyelmező szolgált a délkeleti harctéren, érdemei jutalmául a koronás arany érdemkeresztet kapta a vitézségi érem szalagján. Őszintén gratulálunk!

Kitüntetett tanítók. Újlaki Mór bogoszlói nyugalmazott református tanítónak öfelsege az arany érdemkeresztet adományozta sok évi buzgó működésével szerzett érdemei elismerésül. — Domokos Sándor hajduszoboszlói néptanítót, aki a 39. gyalogezredben mint tartalékos örvetető szolgált, nagy ezüst vitézségi éremmel tüntette ki a délnyugati hadsereg főparancsnoka. Domokos Sándornak ez már a második kitüntetése. — Tóth István hajduszoboszlói tanító az ellenséggel szemben tanúsított magatartásáért a II. oszt. vitézségi érmet kapta. Gratulálunk!

A nő, mint kántor. A bősömogyi református egyházmegye folyó hó 4-én Csurgón tartott közgyűlésén kimondotta, hogy a nemeskísfaludi gyülekezet abbéli kérelmét, hogy az üresedésben levő kántortanítói állásra nőt választhasson, teljesíti.

Polgári leányiskola Berettyóújfaluban. Mint egyik debreczeni napilapban olvassuk, a debreczeni református egyházmegye a reformáció négyszázados ünnepére polgári leányiskolát létesít Berettyóújfaluban. Az ez iránti tanácskozások *Dávidházy* János esperes elnöklésével már meg is kezdődtek. *Szilágyi* Lajos cs. és kir. kamarás, kiváló katonai szakíró, kit szoros családi kötelék fűz a debreczeni egyházmegye életében vezető szerepet vivő *Nadányi* és *Fráter*-családokhoz, felajánlotta, hogy a berettyóújfalui polgári iskola érdekében társadalmi mozgalmat is indítsa a szervezés költségeit ömaga viseli. Öröm az ilyet olvasni. Hát Debreczenben mikor lesz polgári leányiskola? Jam proximus ardet...

A Protestáns Egyházi és Iskolai Lap nyomatékakal útal legutóbbi számában a Lapunk 24. számában közölt azon cikkekre, amelyet *Koncz Aurélné*, kiváló

munkatársunk irt. Megszívlelésre méltó cikk is az és ideje volna annak nyomán a polgári leányiskola megvalósítása érdekében immár a tettek mezejére lépni.

Új népiskolák Debreczenben. A belügyminiszter a város közgyűlésének az új népiskolák ügyében hozott határozatát jóváhagyta; e szerint a város az elemi iskolákat a Csapókerthben 2, a Homokkerthben 2, a Rakovszky-utcában 4 tanteremmel átadja a református egyháznak, amelynek adott városi segélyből épültek az iskolák.

Templomi harmónium-ünnepély Bilkén. Kedves vágya valósult meg a Bereg megye keleti részén, 25 községben szétszórt, ruthének között élő, 175 lelket számláló bilkei református missziói gyülekezetnek, midőn az elmúlt hó 25-én a missziói-kör tagjainak önkéntes adományából és 870 korona költséggel Bilkén, az anyaegyházban, a missziói-kör egyetlen református templomába beállíthatta és Isten dicsőségére megszólaltathatta orgona-harmóniumát. Háborús emlék e harmónium is. Amidőn az 1914—15. évi kárpáti nagy oroszbetörés fellegei elvonultak hazánk felől, akkor határozta el a missziói-kör tagjai, hogy annak emlékére, hogy „az 1914—15. évi kárpáti nagy oroszbetörés idején megszabadított Isten bennünket a pusztulástól, a földönfutóvá levéstől, a keserű könnyhullatástól, az anyagi romlástól, a haláltól: a bilkei református templomba orgona-harmóniumot állítanak be, hogy annak hangja hirdesse mindenkör a szabadító Isten dicsőségét.“ A fent irt napon valóra is vált ez a terv s a missziói-körből sokan jöttek össze Bilkére az alkalmi istentiszteletre, amelyen Bertók Béla esperes eme szavai után „az Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy örök Isten dicsőségére szólaljon meg a harmónium“ — törtek elő a harmónium első akkordjai. A XXXIII. zsoltár 1—2. versének eléneklése után *Bary Gyula* nagybereg-i lelkész mondott szívből fakadó előimát; *Benkő Viktor* a szomszédos dolhai missziói egyház új lelkésze 1. Péter 2., 5. nyomán nagyszerűen szólott arról, hogy „mit predikál nekünk e harmónium?“; utóimája után *Kacsó Ignác* bilkei állami iskolai tanító solot énekelt Istentől nyert szép kharizmájával a *Hozsánna*-énekes könyvből (4. sz.) *Szabó Zoltán* helybeli lelkész harmónium kísérete mellett; utána *Bertók Béla* esperes egyéniségének lebilineselő egyszerűségével és közvetlenségével, másfelől gondolatainak mélységes keresztyéni tartalmával és komolyságával intézett adhortációt az egybegyűltekhöz. örömeinek adván kifejezést a gyülekezet külső és belső harmónikus épülése felett. *Kacsó Ignác* újabb solo-éneke után (*Hozsánna* 142) a gyülekezet himnusza (179. dics. 10. vers) zárta be az istentiszteletet. A templomból kijövet a harmónium hangjait a 250—200 km. távolból elhallatszó nehéz ütegek tompa bűgása váltotta fel, azonban amaz első hangoknak a szivekben való tovább hangzását elnyomni nem tudta s azt a gondolatot, hogy „nem lehet annak semmi félelme, akinek a Mindenható védelme“ (161. dics. 2. vers.)

A sárospataki főiskola jövőjéről az etekintetben igazán példásan buzgólkodó *Waldapfel* János megint hosszabb cikket irt a *Budapesti Hirlap* július 9-iki számában. Azt a gondolatot veti fel, hogy rokant tanítók és tanárok részére kellene Sárospata-

kon olyan telepet létesíteni, amelyen egy-egy családnál 2—3 diák nyerne gondos családi nevelést. Az eszme mindenesetre figyelmet érdemel.

Mi a liberálizmus? címmel a Protestáns Szemle legutóbbi füzeté élvezetes formában foglalkozik a sokszor emlegetett és ritkán jól megértett fogalommal. Minden részében helyeselni tudjuk az okos fejtegetést, de különösen jellemzőnek találjuk ezt a tételt: Ha pedig valaki azt mondja neki: nézd, barátom, amit te kiabálsz, az sem mind arany, amit a másik mond, az sem mind polyva, — nagyot néz a mi emberünk s kétszeres dühre lobban, miután tényleg kétszeres inzultus érte: először azt mondták, hogy neki nincs igaza, másodsor pedig, hogy a másiknak van. — Valóban, polémiák rendén nem egyszer tapasztalhatjuk az eféle kettős fájdalmat a jeles szerzőtől (R. L.) m a m e l u k o k n a k nevezett, vagyis hát jelszavak után vakon induló emberek részéről.

Gondnoknót keres a Mezőtúri Református Diák-Otthon, 600 koronás kezdő fizetéssel lakással, ellátással. Kötelessége a háztartás vezetése a „Szervezeti szabályzat” értelmében. Pályázhatnak 40 év körüli nők, akik ilyen munkakörben megfelelő jártassággal bírnak. A kérvények Igazgatótanácshoz intézve dr. Mezey Sándor vezetőtanárhoz küldendők július 20-ig. Az állás augusztus 15-én foglalandó el.

Tartalom: Református kollégiumok Debreczenben. — Tárcsa: Zoltai L., Jelentés. — Egyház: M., Hol és hogy munkálkodjanak a diakonisszák? — Közélet: Sinka L., Akikre senki sem gondol! — Tudomány: Erdős K.: A Didache a sákramentomokról — Irodalmi szemle. — Különfélek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 28. szám.

Lelkészi fizetésekiegészítés 1916 július—decemberi félévre.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterium a folyó év 2-ik felére a következő lelkészi fizetésekiegészítéseket állapította meg és utalványozta, u. m.:

Abádszalók (Tisza) 240 kor. 34 fill., Adorján 481 K 44 f., Ajak 613 K 35 f., Albis 266 K 91 f., Amacz 387 K 82 f., Anacs 420 K 74 f., Ant 153 K 39 f., Apaⁿ 279 K 44 f., Apagy 407 K 33 f., Apátkeresztur 608 K 42 f., Aranyosmegyes 208 K 51 f., Asztély 307 K 18 f., Atya 340 K 43 f., Árpád (Bihar m.) 134 K 32 f., Ártánd 915—16-ik II-ik félév 21 K 74 f., folyó félév 44 K 01 f. = 65 K 75 f., Balazsér 543 K 91 f., Balsa 117 K 94 f., Barabás 54 K 53 f., Barkaszó 96 K 06 f., Batiz 451 K 26 f., Bályok 224 K 57 f., Bátor 168 K 24 f., Belényes 224 K 76 f., Belényesujlak 309 K 05 f., Bene (Bereg m.) 437 K 46 f., Benk 461 K 17 f., Bere 457 korona 53 fillér, Beregardó folyó félév 415 korona 64 fillér, Beregardócz 179 korona 16 fillér, Beregdéda 390 korona 39 fillér, Beregsom 158 K 83 f., Beregújfalu 152 K 71 f., Berettyószentmárton 404 K 81 f., Berettyószéplak (Bihar m.) 428 K 27 f., Berkesz 314 K

75 f., Besenyőd 446 K 61 f., Beszterecz 536 K 64 f., Békésésaba 462 K 44 f., Békéssámson 915—16. II-ik félév 503 K — f., folyó félév 507 K 07 f. = 1010 K 07 f., Belzerind 402 K 93 f., Biharfélegyháza 263 K 71 f., Biharszentjános 165 K 58 f., Biharvajda 175 K 10 f., Bilke 607 K 86 f., Borossebes 342 K 19 f., Bótrágy 57 K 64 f., Búlcú 413 K 87 f., Bunyaszegszárd 438 K 46 f., Csaholez 280 K 83 f., Csaroda 147 K 64 f., Császló 483 K 68 f., Csenger 216 K 27 f., Csengerbagos 338 K 92 f., Csengersima 437 K 08 f., Csengerújfalu 335 K 71 f., Csepe 489 K 88 f., Csermő 417 K 07 f., Csetfalva 396 K 33 f., Csokaly 302 K 53 f., Csomaköz 232 K 19 f., Csonkapapi 223 K 58 f., Csorvás 329 K 36 f., Czégénydányád 478 K 78 f., Dabolcz 382 K 63 f., Danesháza 232 K 79 f., Darnó 490 K 55 f., Darvas 273 K 64 f., Demecser 353 K 68 f., Dobra 164 korona 70 fillér, Domahida 502 korona 50 f., Egri 413 K 93 f., Enesencs 258 K 49 f., Eperjeske 414 K 72 f., Erdőgyarak 130 K 37 f., Élesd 201 K 49 f., Éradony 358 K 72 f., Érábrány 476 K 99 f., Érbogyoszló 173 K 64 f., Érdengeleg 469 K 87 f., Érendréd 186 K 36 f., Érkeserü 245 K 65 f., Érköbölkut 353 K 38 f., Érkörtvélyes 332 K 69 f., Érolaszi 441 K 14 f., Értarcsa 443 K 49 f., Fancsika (Ugoosa m.) 456 K 64 f., Fábianháza 233 K 24 f., Feketeardó 364 K 07 f., Feketeptak (Ugoosa m.) 297 K 62 f., Feketetót 371 K 40 f., Felsőjózsa 126 K 15 f., Fertősalmás 262 K 66 f., Fényeslitke 167 K 51 f., Forgolány 468 K 23 f., Fornos 333 K 62 f., Fugyi 371 K 92 f., Fugyivásárhely 331 K 63 f., Füledd 268 K 68 f., Fülöp 364 K 42 f., Fülöpösdarócz 470 K 63 f., Gáborján 205 K 31 f., Gacsály 268 K 84 f., Garbolez 547 K 60 f., Gádoros 407 K 15 f., Galospetri 380 K 62 f., Gebe 403 K 24 f., Geese (Bereg m.) 572 K 42 f., Gelénes 211 K 18 f., Gemzse 433 K 64 f., Genes (Szatmár m.) 385 korona 94 fillér, Geszteréd 384 korona 57 fillér, Géberjén folyó félév 468 korona 90 fillér, Géres 277 korona 32 fillér, Gödényháza 484 K 26 f., Gulács 141 K 43 f., Gyorok 272 K 93 f., Györtelek 283 K 24 f., Gyulaháza 159 K 46 f., Nyírgyulaj 272 K 82 f., Gyulavári 136 K 29 f., Gyügye 439 K 06 f., Gyüre 434 K 96 f., Hajdudorog 393 K 72 f., Halábor 486 K 97 f., Halmi 340 K 10 f., Hegyközcsetár 214 K 39 f., Hegyközkovácsi 358 K 34 f., Hegyközpályi 284 K 59 f., Hegyközzsáldobágy 356 K 59 f., Hegyközzsentsimre 121 K 80 f., Hegyközzsentsimklós 154 K 56 f., Hegyközújlak 297 K 73 f., Hermánszeg 348 K 92 f., Hertelendifalva 359 K 06 f., Hete 207 K 08 f., Hetven 194 K 80 f., Hirip 265 K 10 f., Hodász 419 K 76 f., Ibrony 350 K 82 f., Ilk 436 K 44 f., Iriny 502 K 01 f., Istvándi 341 K 28 f., Izsnyéte 140 K 26 f., Jákóhodos 108 K 70 f., Jánd 206 K 31 f., Jármi 417 K 69 f., Józsefháza 341 K 89 f., Kajdanó 537 K 63 f., Kakszentmárton 354 K 65 f., Kaplony 915—16. II-ik félév 2 K 79 f., folyó félév 468 K 03 f. = 470 K 82 f., Karász 329 K 56 f., Kállósemjén 470 K 91 f., Kántorjá-

nosi 161 K 11 f, Kevevára folyó felév 466 K 28 f, Kék 367 K 45 f, Kékese 346 K 32 f, Kéres 501 K 73 f, Kéremjén 433 K 20 f, Kigyós 175 K — f, Királydaróc 446 K 10 f, Kisbábony 286 K 04 f, Kisbégány 291 K 82 f, Kisharangláb 373 K 36 f, Kishodós 436 K 60 f, Köröskisjenő (Bihar m.) folyó felév 376 K 16 f, Kiskereki 152 K 94 f, Kisléta 370 K 70 f, Kislőnya 284 K 32 f, Kismajtény 260 K 83 f, Kismarja 219 K 57 f, Kisnamény 336 K 57 f, Kispeléske 528 K 44 f, Kisszántó 387 K 54 f, Kisszekeres 400 K 87 f, Kisvarsány 301 K 47 f, Klopódia 916. III. 15—VI. 30-ig 158 K 23 f, 916—17. I. felév 267 K 28 f = 425 K 51 f, Kóly 392 K 52 f, Komlódtótfalu 418 K 87 f, Komoró 472 K 87 f, Kopócsapáti 548 K 38 f, Kotaj 323 K 34 fillér, Kölcse 389 korona 42 fillér, Kőmörő folyó felévi 357 korona 06 fill., Körösszakál 403 K 80 f, Köröszegapáti 302 K 86 f, Kőszegremete folyó felév 273 K 02 f, Krasznaszentmiklós 518 K 55 f, Kuncsorba 500 K 03 f, Karánsebes 500 K — f, Laskod 343 K 33 f, Lázári 340 K 67 f, Lórántháza 319 K 28 f, Lovópetri 447 K 40 f, Lugos 499 K 25 f, Macsola 491 K 93 f, Magosliget 476 K 79 f, Magyarhomorog 63 K 17 f, Magyarokéz 461 K 83 f, Magyarremete 426 K 09 f, Majtis 421 K 33 f, Makkosjánosi 403 K 53 f, Matoles 379 K 39 f, Mánd 524 K 21 f, Mándok 350 K 43 f, Márokpapi 414 K 18 f, Mátyus 516 K 24 f, Mezőbajj 191 K 58 f, Mezőladány 477 K 25 f, Mezőtelegd 354 K 48 f, Mezőtélki 321 K 56 f, Méhtelek 436 K 80 f, Mérék 342 K 60 f, Mieske 375 K 81 f, Mikola 166 K 96 f, Milota 323 K 97 f, Misztótfalu 396 K 15 f, Munkács 126 K 29 f, Módosésávós 500 K — f, Nagyar 310 K 38 f, Nagybecskerek 67 K 80 f, Nagybégány 452 K 04 f, Nagyboeskö 789 80 f, Nagyborzsova 471 K — f, Nagydobos 291 K 61 f, Nagygút 257 K 89 f, Nagyhodos 494 K 08 f, Nagykakucs 425 K 82 f, Nagykolcs 341 K 17 f, Nagymajlát 347 K 33 f, Nagymuzsaly 291 K 82 f, Nagyszántó 334 K 79 f, Nagyszekeres 415 K 71 f, Nagyszerez 915—16. II-ik felév 272 K 57 f, folyó felév 408 K 86 f = 681 K 43 f, Nagytarna 480 K 02 f, Nagyvársány 373 K — f, Nemesborzsova 591 K 89 f, Nevelőfalva 375 K 16 f, Nyiracsád 528 K 62 f, Nyirbogát 303 K 86 f, Nyirbogdány 416 K 91 f, Nyirgelse 539 K 41 f, Nyirjákó 496 K 87 f, Nyirmada 274 K 79 f, Nyirmártonfalva 520 K 25 f, Nyirmegyes 111 K 06 f, Nyirmihálydi 500 K 22 f, Nyirparasznya 555 K 67 f, Nyirtass 415 K 03 f, Nyirtét 346 K 03 f, Nyirtura 238 K 64 f, Nyüved 298 K 72 f, Nagylak folyó felév 499 K 94 f, Nagyszentmiklós folyó felév 500 K — f, Ófehértó 369 K 75 f, Ombod 214 K 02 f, Ópályi 450 K 19 f, Oros 445 K 16 f, Ottomány 174 K 02 f, Óvári 155 K 22 f, Ór 359 K 44 f, Örvénd 276 K 87 f, Pankota 272 K 02 f, Panyola 109 K 79 f, Pap 422 K 01 f, Papos folyó felév 556 K 86 f, Patóháza 435 K 39 f, Pelbárhida 402 K 40 f, Penyige 443 K 05 f, Petneháza folyó felév 580 K 48 f, Pettyén 387 K 47 f, Piriese 429 K 69 f, Piskolt 299 K 34 f, Pocsaj 23 K

27 f, Poklostelek 296 K 80 f, Pósalaka 428 K 80 f, Pusztadaróc 483 K 21 f, Pusztatold 302 K 24 f, Pusztajlak 443 K 86 f, Radnalippa 386 K 08 f, Rafajnaufalu 179 K 35 f, Rákóczifalva 522 K 55 f, Rápolt 496 K 28 f, Resiczabánya 915—16. II. felév 260 K 90 f, folyó felév 574 K 69 f = 835 K 59 f, Rétközberencs 124 K 03 f, Révaranyos f. felév 462 K 45 f, Rohod 324 K 29 f, Rozsály 539 K 76 f, Salánk 122 K 05 f, Sarkadkeresztur 299 K 15 f, Sándorhomok 527 K 21 f, Sáp 92 K 92 f, Sáránd 236 K 89 f, Sárköz 454 K 92 f, Sárközújlak 564 K 07 f, Sárosoroszi 397 K 95 f, Sényő 463 K 87 f, Siter 105 K 64 f, Sonkád 133 K 71 f, Sonkolyos 473 K 42 f, Surány 485 K 46 f, Szaboles 375 K 92 f, Szabolesbáka 441 K 67 f, Szakoly 472 K 07 f, Szamosangyalos 340 K 86 f, Szamosbees 350 K 67 f, Szamosdara 319 K 86 f, Szamosdob 292 K 03 f, Szamoskér 282 K 35 f, Szamosköröd 515 K 21 f, Szamosújlak 427 K 48 f, Szaniszló 416 K 91 f, Szatmárudvari 408 K 21 f, Szárazberek 345 K 33 f, Szemlak 253 K 66 f, Szentjobb 396 K 62 f, Szentleányfalva 333 K 66 f, Szentpéterszeg 143 K 87 f, Szerep 147 K 34 f, Székely 404 K 64 f, Szigetfalu 428 K 41 f, Szöllősgyula 250 K 91 f, Tamáshida 322 K 47 f, Tamásváralfa 386 K 54 f, Tatárfalva 447 K 18 f, Tákos 344 K 02 f, Tekeháza 440 K 22 f, Tiszaadony 212 K 36 f, Tiszabecs 105 K 89 f, Tiszabездéd 372 K 22 f, Tiszabökény 509 K 94 f, Tiszacséce 512 K 37 f, Tiszaeszlár 177 K 17 f, Tiszakanyár 182 K 84 f, Tiszakeresztur 513 K 78 f, Tiszaköröd 312 K 70 f, Tiszakürt 75 K 81 f, Tiszalök 212 K 51 f, Tiszamogyorós 415 K 64 f, Tiszanagyfalva 68 K 24 f, Tiszapéterfalva 505 K 21 f, Tiszapolgár 255 K 22 f, Tiszarád 479 K 54 f, Tiszaszalka 215 K 57 f, Tiszaszentmárton 375 K 06 f, Tiszaújhely 562 K 50 f, Tiszaújlak 393 K 84 f, Tiszavid 248 K 97 f, Tiszaberek 463 K 54 f, Tivadarfalva (Ugocea m.) 478 K 68 f, Tóti 434 K 17 f, Tunyog 279 K 97 f, Turricse 439 K 69 f, Turterebes 393 K 02 f, Tuzsér 381 K 44 f, Ujfehértó 173 K 80 f, Ujkenéz folyó felév 485 K 37 f, Ujléta 350 K 60 f, Uszka 430 K 33 f, Vaja 277 K 64 f, Vasmegyer 368 K 80 f, Váinfalva 308 K 24 f, Vámosatya 188 K 19 f, Vámosoroszi 344 K 73 f, Váncsod 238 K 03 f, Váradless 553 K 49 f, Vári 226 K 98 f, Várasfenes 193 K 49 f, Vedresábrány 594 K 66 f, Vencsellő folyó felév 227 K 20 f, Verbőcz 415 K 27 f, Vetés 245 K 53 f, Vértes 293 K 55 f, Vitka 227 K — Versecz 1046 K 60, Zápszony 156 K 71 f, Zsadány 164 K 88 f, Zsarolyán 600 K 27 f, Zsáka 78 K 26 f.

A felsorolt egyházak lelkészei a már sokszor meghirdetett módon szabályszerűen felbélyegzett nyugtáikat méltóztassanak az egyházkerületi pénztári hivatalhoz kifizetés végett beküldeni.

Debreczen, 1916 júl. 8.

Rózsa Sándor.
egyházkerületi pénztárnok.

Pályázat.

A nádudvari református egyház egy segéd-tanítói állásra 1916 szeptember 1-től 1917 június 30-ig terjedő időre pályázatot hirdet. Javadalom lakbérrel együtt havi 120 korona, havonként előre fizetve az egyház pénztárából. Kötelesség: 1. A presbitérium által kijelölt két osztálynak egyházkerületi tanterv szerint való tanítása. 2. A kántor indokolt akadályoztatása esetén a kántori teendők végzése. 1916 augusztus 6-ikáig református vallású okleveles tanítók vagy tanítónők pályázhatnak.

Nádudvar (Hajdu vm.), 1916 júl. 6.

Veres Géza,
lelkész.

Pályázat helyettes tanári állásokra.

A pápai ref. főgimnáziumnál az 1916—17. tanévre betöltendő lesz két helyettes tanári állás matematika-fizika szakcsoporttal.

Az állások javadalmazása 2000 korona.

Akik ezeket az állásokat el akarják nyerni, születési-, érettségi-, a tanári képesítettséget igazoló bizonyítvánnyal felszerelt s a Nagytiszteletű és Tekintetes Igazgató-tanáchoz címzett folyamodásukat 1916. évi augusztus hó 6-áig küldjék be a ref. főgimnázium igazgatóságához Pápára.

Kelt Pápa, 1916 június 29-én.

Kis József,
főisk. e. gondnok.

Dr. Beöthy Zsolt,
főisk. v. gondnok.

Pályázat

a nyírbogati református egyház, halálozás által megüresedett 3-dik tanítói állására. Fizetés az egyháztól: évnegyedenként előre 400 korona tanítói fizetés, 80 korona orgonázási, 120 korona faiskolai díj, ez utóbbi polgári községtől ered; új építkezésig 1 szobából álló lakás és kert; államszegély az 1913. évi XVI. t. c. szerint kezdő fizetésnél 720 korona. Kötelesség: ez idő szerint a vegyes I. osztály, vagy az iskolaszék által meghatározott osztályok tanítása; vasárnapon, ünnepeken templomi orgonázás, egyházi énekvezetés, községi faiskola kezelése, nagyobb iskolások fanemesítésben oktatása; kartársak esetleges helyettesítése, káncnika órákon templomi szolgálat; s jelezhető az 50 korona díj mellett egyházi jegyzővé választás. Pályázati kérvények folyó 1916. évi július hó 26-ikáig keresztlevél, oklevél, működési, orvosi bizonyítvánnyal alulírott címre küldendők

Nyírbogát Szabolcs m. (Posta és vasutállomás.)

Református iskolaszék.

Pályázati hirdetés.

A sárrétudvari református egyház pályázatot hirdet megüresedett segédlelkész-tanítói állására.

Javadalma: készpénz havi részletekben 300 kor, termény: 32·20^m/_m búza és 12^m/_m árpa átlagos árral szintén havi részletekben 715·40 kor., ismétlősök tanításáért (község s egyháztól 65 kor; föld: 29 kat. hold, 1137 □-öl — belöle 2 hold és 1017 □-öl kaszáló, — értéke 1164·55 kor.; legelőilletőség 4 okta föld után 48 kor., összesen 2292·95 kor. és lakás: 2 szoba s előszoba, konyha, kamra, magtár, alatta pince, melléképületekkel és 100 □-öl konyhakerttel.

Kötelesség: 1. mint tanító vezeti az V—VI. leányosztályt az egyházkerületi tanterv szerint (ez idő szerint a szükségnek megfelelőleg vezetése alá adandó osztályt, vagy osztályokat). Vasárnap délelőtt tanítja az ismétlős leányokat s

2. mint s.-lelkész végzi a kanonikus órákat; ünnepek alkalmával — míg a legátus-kérés vissza nem állítatik — a legátusi teendőket ünnepenként 15 korona díj mellett s lelkészt akadályoztatása esetén helyettesíti mindennemű teendőkben s az irodában is segítkezik;

3. a javadalmazásában levő földekből 15. kat. hold után fizeti a földadót.

Jegyzet: a termények árára nézve évről-évre mindig az előző évi augusztus 1-től a helyi ár a kötelező, (ez évben pedig a fentebb jelzett 715 korona 40 fillér helyett 1555 kor. 50 fillért élvezett). Korpótlékra is jogosult, ami azonban az államkinestár terhe.

Pályázhatnak első sorban tanítói oklevéllel bíró segédlelkészek, de pályázhatnak a tanítói oklevél megszerzéséhez még csak elővizsgát tett, de annak megszerzésére magukat elkötelező segédlelkészek, úgyszintén a tanítói oklevél megszerzésére magukat elkötelező segédlelkészek, végül végzett hittanhallgatók is, ha kibocsátásokat — föltiszteletű püspök úrtól nyert bizonyítvánnyal — igazolni képesek, természetesen a segédlelkészi vizsga legközelebbi alkalommal letételére s annak utána a tanítói oklevél megszerzésére maguk elkötelezésével.

Pályázni kívánók megfelelőleg felszerelt kérvényeket július 22-ig küldjék, vagy adják be alulírottához.

Megválasztott az állást szeptember 1-ére elfoglalni köteles és pedig úgy, hogy az újkenyéri úrvacsoraosztáskor — augusztus 27-én — már segítkezeni s a délutáni istentiszteletet végezni tartozik.

Sárrétudvari, Bihar m., u. p. helyben, vasút, táviró, telefon, 1916 július 3.

Szabó Imre,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A biharfélégyházi (Biharmegye, vasúti állomás Gyapoly 1 km.) református egyház kántortanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalma: az egyháztól 598 korona évi készpénz, 2 öl tűzifa megváltva 60 korona, 4 hold föld haszonélvezete, 3¹/₄ legelőjog, konfirmációra előkészítésért személyenként 2 korona, ismétlődő iskolában fiú növendékek tanításáért községtől 30 korona, tisztességes lakás kerttel, törvényes stóla. Az államtól a törvényes kiegészítés (volt tanítója a II. fizetési osztály 2. fokozatába sorolva, évi 1553 korona államsegélyt élvezett).

Kötelessége: I—VI. fiú elemi osztályok tanítása a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint, kántori teendők végzése, ismétlődő iskolások tanítása, egyház-jegyzői teendők teljesítése, lelkész akadályoztatása esetén s kanonikus órákon (legátus jár) a templomban helyettesíteni.

Személyes megjelenés az orgonázás és ének-lés bemutatása végett különösen ajánlatos. Az állás szeptember hó 1-én okvetlen elfoglalandó.

Kellően felszerelt kérvények folyó év augusztus 12-ig alulírott református lelkészhez küldendők.

Biharfélégyháza, 1916 július 4.

Egei István,

református lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A nagybereg reform. egyház népiskolájánál üresedésben levő III. tanítói állásra pályázatot hirdetnek. Javadalom: 1. Természetbeni lakás (illetve ilyennek adhatásaig 250 kor. lakásbér). 2. 20 kor. kertilletmény. 3. 4 drb legeltetési jog (saját marháira). 4. 1 öl tűzifa. 5. 1200 kor. készpénz. 6. Megfelelő államsegély. (A 3. és 4. alattiak — rendkívüli (személyi) pótlék természetével bírva — az államsegély mértékét nem érintik.)

Kötelesség: A presbiterium által kijelölendő osztály, vagy osztályok (többnyire egy vegyes osztály) vezetése a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint; kántorok akadályoztatása esetén helyettesítés (temetéseknél a szabályszerű stólaért); ifjúsági egyesület vezetésében segédkezés (háború alatt szünetel). Háború végéig egyik hadban levő kántortanító kántori teendőinek esetleges elvállalásáért megfelelő díjazásban részesül. Állás szeptember elsején elfoglalandó. Kérvények augusztus 3-ig Nagybereg (posta, vasut, távirat, telefon helyben) alólírotthoz küldendők.

Bary Gyula,

református lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A gálospetri-i református kántortanítói állásra pályázat hirdettetik.

Fizetése: állami kiegészítés alapfizetésig 726 kor., egyház pénztárából különböző címeken 412 kor. 20 fillér, két öl kemény tűzifa beszállítva értéke 200 kor., 8 kis hold szántóföld, haszonbér értéke 250 kor., 1¹/₂ legeltetési jog, kerületileg megállapított stóla.

Kötelessége I—VI. vegyes osztályok vezetése, ismétlődő tanítása, kántori teendők végzése, lelkész akadályoztatása esetén helyettesítés.

Kellően felszerelt pályázati kérvények 1916 aug. 6-ig alólírt lelkészhez küldendők. Csak okleveles tanítók s orgonázásban jártasak pályázhatnak. Az állás szept. 1-én elfoglalandó.

Gálospetri.

Takács Zsigmond,

református lelkész.

Pályázat.

A nádudvari református egyház egy tanítói állásra pályázatot hirdet. Első sorban férfi tanítót óhajt választani, de nőtanítók is pályázhatnak. Javadalom: 1. Készpénz az egyház pénztárából évenként előre fizetve 1550 korona, szóval: Egezeröttszázötven korona. 2. Lakásdíj 250 korona. 3. Az 1913. évi XVI. t.-c.-ben megállapított fizetésemelkedés államsegélyből. Kötelesség: 1. A presbiterium által kijelölt osztálynak, vagy osztályoknak egyházkerületi tanterv szerint való tanítása. 2. Kántor indokolt akadályoztatása, vagy betegsége esetén, lelkész intézkedése szerint a kántori teendők végzése. 3. Szükség esetén vallás-tanítás az állami elemi népiskolában, amiért az állam által megállapított tiszteletdíj jár. 1916 aug. hó 6-ig református vallású okleveles tanítók, vagy tanítónők pályázhatnak. Az állás 1916 szept. hó elsején foglalandó el.

Nádudvar (Hajdu-vm.), 1916 júl. 6.

Veres Géza,
lelkész.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérnemű, úri-divat és szabó üzlet.
Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyékert mérték után.

EGY TÁBORI LELKÉSZ HARCTÉRI NAPLÓJA.

Irta: PAPP GÉZA, tábori ref. lelkész.

E gondolatokban és írói szépségekben gazdag napló-jegyzetek egyaránt érdeklik a harcoló és beteg katonákat a lelkészeket, a tanuló ifjúságot, általában a nagyközön-séget. Méltó feltűnést keltettek azok előkelő fővárosi napi-lapokban. — A derék szerző hosszú időn át teljesített tábori lelkézi szolgálatával, lelkesítő beszédével tiszte-letet szerzett mindenfelé, úgyannyira, hogy **Jenő kir. herceg főparancsnok saját címerével és monogrammi-jával** ellátott gyűrűvel ajándékozta meg és **megengedte**, hogy ezt a háborús könyvét **neki ajánlhassa**. — A könyv tartalma: Buzdító beszéd a katonákhoz ütközet előtt. Buzdító beszéd a honvédekhez az Isonzó mellett. Adventi imádság. Levél a haretérről. Fekete farsang. Március idusán. Őszi imádság. Haretéri jegyzetek. Tábori isten-tisztelet a doberdói fensíkon. Honvédtemetés az Isonzó partján. Jéhu uralma. A honvéd-kötelességtudás.

A 160 oldalra terjedő 16 $\frac{1}{2}$ × 10 $\frac{1}{2}$ cm. nagyságú, zsebbe tehető könyvecskének bolti ára **elegáns vászon-kötésben 1 kor. 80 fill., 10 drb vételnél 1 kor. 50 fill., 25 drb vételnél 1 kor. 40 fill., 50 drb vételnél 1 kor. 30 fill., 100 drb vételnél 1 kor. 20 fillér.**

Kapható:

HEGEDÜS és SÁNDOR
protestáns irod. könyvkiadóhivatalában. **DEBRECZEN.**

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, esa-ládi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor. Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe be- vigye a keresztyén magyar nem- zet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatvány- számot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentედények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és bor-kancsók, keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyék
2000 rajza
ingyen és
bermentve!
Pontos ki-
szolgálás!
Jutányos
árak!

készletek valódi 13 próbás ezüstből és I. rendű alpaccá-ezüstből, jubileumi dísz tárgyak részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrende- ésekre különös gondot fordítok

Polgár Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el. □□

HIVATALOS ÉRTESEITŐ.

A tisztúli református egyházkerület püspökétől.

4142—1916.

A tisztúli református egyházkerület nagytiszteletű esperesi karához.

Nagytiszteletű Esperes úr!

A vallás- és közokt. miniszter úrnak folyó évi június hó 23-án 76,745. szám alatt a kir. tanfelügyelőkhöz a napközi otthonok elhelyezése tárgyában kiadott rendeletét alább egész terjedelmében közlöm nagytiszteletűséggel s általa egyházmegyéje összes lelkészeivel és tanítóival.

Atyafiságos szeretettel vagyok
Debreczen, 1916. évi július hó 3.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

76,745/1916.—VII/c. szám.

Valamennyi kir. tanfelügyelő úrnak és tanfelügyelőségi kirendeltségnek.

A munkába járó anyák gondozás nélkül maradt gyermekeinek védelmére a m. kir. belügyminiszter úr f. évi június hó 8-án 72,078. sz. alatt valamennyi törvényhatóság közönségéhez intézett körrendeletében elrendelte, hogy minden törvényhatóság területén az ott működő jótékonyegyesületek, intézetek és a társadalom arra illetékes tényezőinek bevonásával napközi otthonok szerveztessenek.

A belügyminiszter úrnak ez a nagyfontosságú rendelkezése nem hagyja figyelmen kívül az elemi népiskolákat és azok tanítószemélyzetét sem. Ezért tekintettel arra a nagy érdekekre, amelyek a szóban levő napközi otthonok létesítéséhez és helyes működéséhez fűződnek, felhívom Címedet, gondoskodjék róla, hogy az állami és községi elemi népiskolák helyiségei akár egészen, akár részben, amint ezt a szükség kívánja, az ilyen napközi otthonok részére átengedtesenek mindenütt ott, ahol a napközi otthon elhelyezése másképpen megfelelően biztosítható nem volna.

A szükséges helyiségek átengedése e célra a nagy szünet tartamára, illetőleg a szorgalmi idő beálltaig történéjék azzal a megjegyzéssel, hogy az átengedett helyiségek az iskolai év megkezdése előtt még oly időben adandók vissza, hogy azokban a szükséges tisztogatást a tanítás megkezdésének hátráltatása nélkül lehessen fogantatni.

A szervezett napközi otthonok vezetésére valószínűleg az elemi iskolák tanítónői, a tanítók feleségei, vagy ezek családjainak felnőtt női tagjai fognak felkérni.

Ezért gondoskodjék a tanfelügyelő úr arról is, hogy az állami és községi elemi népiskolai tanítók az ilyen megkeresésnek készségesen eleget tegyenek és a vállalt vezetést az illetők lelkiismeretesen teljesítsék.

Az átengedett állami és községi elemi népiskolai helyiségekről kimutatás készítenendő és az folyó évi szept. hó 15-ig telterjesztendő. Ebben a kimutatásban közölje a tanfelügyelő úr azt is, hogy a napközi otthon a tanítónő, vagy a tanító felesége, vagy a tanítók családjainak valamely tagja vezette-e?

Ez a körülmény annak idején a XX. számú kimutatásban is felemlítendő, hogy a segélyek kiosztásánál ez a szolgálatkészség és buzgóság méltányolható legyen.

Budapest, 1916 június hó 23.

Jankovich.

3996—1916. szám.

Körlevél

a kebelbeli egyházmegyéék nagytiszteletű espereseihez.

Tudomásul vétel végett közlöm az egyházkerületi közgyűlés 30—1916. száma alatt hozott határozatát:

Az országos református lelkészi nyugdíjintézet végrehajtó-bizottság 6021—1915. sz. alatt hozott határozatának megküldésével értesíti egyházkerületünket, hogy jövőre a lelkészek nyugdíjazása tárgyában hozott határozatok az illetékes egyházkerületek püspökével, mint az egyházkerületi nyugdíjbizottság elnökével esetenként közölni fognak, ami mellett azonban annak szüksége, hogy a lelkészi állásoknak a II. t.-c. 4. §. c) pontja szerinti megüresedéséről az esperesek püspöküknek jelentést tegyenek, a nyugdíjazási határozatoknak fent elendelt közvetlen közlése mellett is továbbra fentáll.

Tudomásul szolgál.

Kelt Debreczen, 1916 július 9.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

4200—1916. szám.

Minden főgimnázium tekintetes igazgatóságának.

A vallás- és közokt. miniszter úrnak a sarajevói egyesületi magyar középiskola (gimnázium) bizonyítványainak érvénye tárgyában ez évi július hó 3-án 7684. eln. szám alatt kiadott s a Hivatalos közlöny legközelebbi számában megjelenő rendeletére figyelmessé teszem.

Tisztelettel vagyok

Debreczen 1916. évi július hó 5.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

4010—1916. szám.

Körlevél**a kebelbeli egyházmegyék nagytiszteletű espereseihez,**

Tudomásul vétel végett közlöm egyházkerületi közgyűlésünk 213—1916. sz. határozatát: közgyűlésünk a beadott (missziói felügyelői) jelentést tudomásul veszi, s felhívja az illetékes espereseket (békésbányai, nagyszalontai, nagybányai, máramaros-ugocsai, beregi, bihari, alsószabolcsi, érmelléki egyházmegyék espereseit), és a missziói felügyelőt, hogy a missziók részére kiosztott vallásos iratoknak rendeltetési céljukra történő fordítását kellőképen figyelemmel kísérjék és ellenőrizzék. — A jövőre nézve pedig kimondja közgyűlésünk, hogy a vallásos iratok az egyes missziók között lélekszám arányában osztassanak meg és bocsáttassanak az egyházmegyék használatára. — Kimondja azt is, hogy az illetékes espereseknek módot kíván nyújtani a tekintetben, hogy megjelöljék és a missziói felügyelőnél előre bejelentsék, hogy milyen vallásos iratok vagy könyvek beszerzését vélik missziói körükben legcélszerűbbnek, hogy így a kerület által — e téren hozott áldozat minél áldásosabb lehessen református népünk lelki építésére.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1916 július 9.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.